

บทที่ 6

สรุป

งานวิจัยชิ้นนี้เริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิด การอธิบายชนชั้นนายทุนไทยในอดีตที่ผ่านมา และพบว่าแนวคิดส่วนใหญ่ จะใช้กรอบเศรษฐศาสตร์การเมือง (political economy) คือ จะศึกษาความสัมพันธ์ของชนชั้นนายทุนไทย กับกลุ่มการเมืองที่เป็นชนชั้นนำ และความสัมพันธ์กับทุนต่างชาติ ดังนั้นความเข้าใจของคนส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามข้อมูลที่ศึกษา คือ ชนชั้นนายทุนไทยเติบโตจากการสร้างความสัมพันธ์กับชนชั้นนำในสังคมไทย และทุนต่างชาติเป็นสำคัญ ในส่วนภาพความสัมพันธ์ของชนชั้นนายทุนกับสังคมท้องถิ่นที่อยู่ในระดับล่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญในการอธิบายลักษณะของนายทุนอีกเรื่องหนึ่งแทบจะไม่มีการศึกษาเลย การเปลี่ยนมุมมองในการศึกษาทุน จะทำให้เราเข้าใจชนชั้นนายทุนไทยได้มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ถึง 2 พ.ศ.2457-2482 (1914-1939) เป็นช่วงระยะเวลาที่ระบบทุนนิยมได้ขยายตัวเข้าสู่ภาคชนบทของไทยอย่างมาก และยังเป็นช่วงเวลาที่นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจให้ความสนใจน้อย ผู้วิจัยได้ศึกษาชนชั้นนายทุนไทย โดยใช้แนวการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับสังคม ดูกระบวนการที่ทุนขยายตัวเข้าสู่ภาคชนบท กลไกต่างๆที่นายทุนสร้างขึ้นเพื่อใช้ขยายทุนและความคิดจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทุนและสะสมทุนในสังคม รวมทั้งพยายามสะท้อนลักษณะต่างๆของนายทุนในช่วง พ.ศ.2457-2482 (1914-1939) จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ชนชั้นนายทุนกลุ่มแรกของไทยเป็นนายทุนเจ้าภาษีนายอากร ทุนกลุ่มนี้ถือกำเนิดในยุคศักดินา เกิดขึ้นเมื่อตอนกลางและปรากฏชัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะหลังการปรับปรุงระบบภาษีใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ระบบเจ้าภาษีนายอากรได้กลายเป็นระบบสำคัญในการหารายได้ให้กับรัฐ นายทุนเจ้าภาษีอากรซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นชาวจีน จึงได้กลายเป็นกลุ่มคนที่สำคัญในสมัยนั้นด้วย การเกิดนายทุนเจ้าภาษีนายอากรในสังคมไทย มาทั้งจากเงื่อนไขภายนอกและภายในสังคมไทย เงื่อนไขภายนอกคือ ระบบเจ้าภาษีนายอากรถึงแม้จะเคยมีในจีนและอินเดียมานานแล้ว แต่ระบบนี้ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อชาวยุโรปเข้ามาทำการค้า พร้อมกับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเงินตราที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ระบบนี้ก็กลายเป็นระบบที่หารายได้ที่สำคัญของรัฐบาลต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ซึ่งก็เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราและการค้าที่ขยายตัวมากในภูมิภาคนี้เช่นกัน ภายหลังจากอังกฤษได้จัดตั้งสิงคโปร์เป็นเมืองท่าควบคุมการค้าภายในบริเวณนี้ในปี ค.ศ.1820 พ่อค้าทั้ง

จีนและยุโรปเข้ามาซื้อขายสินค้าพื้นเมืองจากดินแดนในภูมิภาคนี้ได้ทำให้รัฐต่างๆ ในบริเวณนี้มีความตื่นตัวที่จะทำการค้า ซึ่งก็จะมีส่วนกระทบต่ออารยชาติทั้งการค้าและเงินตราของเศรษฐกิจภายในด้วย สำหรับรัฐไทยก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย ส่วนเงื่อนไขภายในสังคมไทย คือเมื่อภาษีถูกเก็บเป็นเงินตรามากขึ้น รัฐได้ผลภวระความยุ่งยากในการคิดคำนวณภาษีเป็นตัวเงินนี้ให้แก่เอกชน นอกจากนี้รัฐเองก็ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพ และข้าราชการที่ซื่อสัตย์พอที่จะเก็บภาษีเป็นตัวเงิน รัฐจึงได้นำระบบเจ้าภาษีนายอากรมาให้เอกชนเป็นผู้รับสัมปทานเก็บเงินภาษีให้แก่รัฐมาใช้ เช่นเดียวกับกับรัฐอื่นๆ ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ระบบเจ้าภาษีนายอากรเป็นระบบชั่วคราว ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาระบบราชการที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งขาดคนที่มีความรู้และซื่อสัตย์พอจะให้ทำหน้าที่เก็บภาษีเป็นรูปเงินตรา ระบบนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการบริหารงานแบบเดิม เพียงแต่เพิ่มเติมหรือซ้อนทับเข้าไปในโครงสร้างการบริหารงานแบบเดิมที่ขุนนางเป็นผู้กุมอำนาจในการบริหาร ระบบนี้แม้ว่าจะช่วยหาเงินให้กับรัฐมากในระยะแรก แต่ระบบนี้ก็ได้อำนาจไปให้กับสังคมมาก เพราะรัฐไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมในการเก็บภาษีของคนเหล่านี้ ที่มักออกมาในลักษณะที่ใช้อำนาจข่มขู่บีบบังคับชาวบ้านมากเกินไป ระบบนี้ต่อมาก็กลายเป็นระบบที่สร้างปัญหาให้กับรัฐเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่ได้รับสัมปทานในการประมูลภาษีเป็นเจ้าภาษีนายอากร ต้องสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นสูงในสังคมไทย เจ้าภาษีนายอากรจึงกลายเป็นฐานทางเศรษฐกิจให้กับเจ้านายและขุนนาง ระบบนี้ได้กลายเป็นอุปสรรคในการบริหารงานด้านการเงินโดยเฉพาะ นับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา เนื่องจากผลประโยชน์จากการเก็บภาษีอากรตกอยู่กับเจ้านายและขุนนางเป็นส่วนใหญ่ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีการตรวจสอบบัญชีรายได้ของรัฐ และระบบการทำภาษีของเจ้าภาษีนายอากร ปรากฏว่าเจ้าภาษีนายอากรที่มีตำแหน่งสูงในกรมทำร้ายทั้งหลายล้วนแต่ค้างชำระภาษีอากรมาเป็นเวลานาน เจ้าภาษีนายอากรเหล่านี้มักสร้างความสัมพันธ์พิเศษ ได้แก่การมอบลูกสาวให้แต่งงานกับชนชั้นสูง หรือการมอบลูกชายให้เป็นมหาดเล็กคนใกล้ชิดกับเจ้านาย ความสัมพันธ์นี้ทำให้เกิดความไว้วางใจและไม่มีการตรวจสอบบัญชีการส่งมอบเงินให้รัฐ ดังเช่นกรณีของพระยาภักดีภักธากร (เจ้าสัวโง่ซัว หรือเก่งซัว) พระยาโชฎีกาพรเสฐฐี (เทียน) และพระยาภักดีภักธากร (โอจิ๋ว) เป็นต้น

ลัทธิจักรวรรดินิยม ที่เข้ามาอย่างมากในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทำให้รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำเป็นต้องเปลี่ยนจากรัฐบรรณาการ (tributary state) มาเป็นรัฐพรมแดน

(territorial states) และจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงตัวให้ทันสมัยรับระบบการบริหารงานราชการแบบตะวันตกเข้ามาใช้ การรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่รัฐบาลกลางทำให้ระบบเจ้าภาษีนายอากรถูกยกเลิกไปในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับประเทศไทยในระบอบที่ต้องเผชิญกับลัทธิจักรวรรดินิยม ระบบเจ้าภาษีนายอากรได้พิสูจน์ตัวเองว่าล้มเหลวไม่อาจใช้เป็นกลไกสำคัญในการช่วยเก็บภาษีอีกต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงการปกครองที่เป็นการกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งไม่เหมาะกับการเผชิญหน้ากับปัญหาที่ประเทศไทยเผชิญอยู่กับประเทศมหาอำนาจขณะนั้น ระบบเจ้าภาษีนายอากรและนายทุนแบบเจ้าภาษีนายอากรจึงหมดไปเมื่อรัฐได้จัดการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง (centralization) และสร้างรัฐสมบูรณาญาสิทธิราช (absolute state) ขึ้นมาในการจัดการบริหารประเทศให้ทันสมัย โดยใช้แบบอย่างตะวันตก รวมทั้งปรับปรุงระบบการเก็บภาษีแบบใหม่ โดยรัฐบาลกลางเป็นผู้เก็บภาษีเองโดยตรง

นายทุนเจ้าภาษีนายอากร เป็นกลุ่มที่เกิดภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐ ทุกกลุ่มนี้ถูกยกเลิกไปเมื่อไม่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่รัฐ การเกิดของทุกกลุ่มนี้ไม่ได้ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในสังคมไทยอย่างแท้จริง เป็นเพียงการสร้างกลไกที่ซ้อนทับเข้าไปในระบบราชการแบบเดิม ผลกำไรที่เจ้าภาษีนายอากรที่ได้รับก็แบ่งผลประโยชน์กันระหว่างตัวเจ้าภาษีนายอากรกับชนชั้นศักดินา ทุกกลุ่มนี้ไม่ได้สร้างวัฒนธรรมการค้าใหม่ของตนเอง แต่รับเอาวัฒนธรรมแบบอภิสิทธิ์และอุปถัมภ์ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของชนชั้นศักดินาไทยมาใช้ในการดำเนินธุรกิจการค้า

2. นายทุนพาณิชย์ เติบโตขึ้นหลังการเปิดเสรีทางการค้า จากการทำสนธิสัญญาเบารริง พ.ศ.2398 (1855) นายทุนกลุ่มนี้มีพื้นฐานมาจาก 2 ลักษณะด้วยกัน คือ มาจากการเป็นเจ้าภาษีนายอากร เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้เห็นช่องทางการค้าในระบบใหม่ที่เกิดขึ้น จึงนำทุนจากการทำภาษีอากรมาลงทุนในการค้าในระบบเสรี กลุ่มพวกนี้ได้แก่ กลุ่มพิศาลบุตร พิศลบุตร และกิมเซ่งหลี เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่งคือสะสมทุนอย่างอิสระจากการดำเนินการค้าขายเล็กๆ น้อย แล้วค่อยๆ สะสมเงินจนกลายเป็นทุนใหญ่ แต่การพัฒนาสู่การเป็นทุนใหญ่ของพวกนี้มักจะต้องมีความเกี่ยวข้องหรือการสนับสนุนเงินทุน เริ่มต้นจากเจ้าภาษีนายอากร เช่น กลุ่มกอม้าหัว หรือวงวนฮวดเส็ง สามารถลงทุนทำธุรกิจได้เนื่องจากอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับกลุ่มพิศาลบุตร อยู่ในตระกูลแซ่กอดด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตามฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มนี้ไม่ได้อยู่ที่การทำภาษีอากร แต่อยู่การทำการค้าในระบบทุนนิยมเสรี

ทั้งนายทุนพาณิชย์ที่มาจากเจ้าภาชีนายอากร และทำการค้าอิสระต่างทำให้ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเติบโตในไทยในระยะแรกโดยเฉพาะภายหลังจากที่มีการเปิดคลองสุเอซ และการพัฒนาเครือข่ายการวางสายโทรเลขใต้น้ำ ระหว่างยุโรปและเอเชียในช่วง พ.ศ.2412-2413 (1869-1870) ธุรกิจที่พวกนี้ลงทุนจะเป็นตัวกลางในการซื้อข้าวจากภายในประเทศไทย และส่ง ไปขายให้พ่อค้ายุโรป หรือพ่อค้าบางกลุ่มที่มีทุนขนาดใหญ่ก็มีร้านค้าข้าวตามเมืองท่าสำคัญที่ ฮองกง และสิงคโปร์เอง ธุรกิจโรงสีข้าวเป็นธุรกิจที่สำคัญที่นายทุนพาณิชย์เหล่านี้สามารถพิสูจน์ ตัวเองว่าเหนือกว่าพ่อค้ายุโรป โดยสามารถเข้าควบคุมขบวนการตั้งแต่เริ่มต้นซื้อข้าว จากชาวนา จนกระทั่งสีข้าวออกมาเป็นข้าวสาร ความสำเร็จในธุรกิจค้าข้าวนี้ทำให้พ่อค้าคิดลงทุนในธุรกิจ อื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันได้แก่ ธนาคาร เติบโต การลงทุนในลักษณะนี้ปรากฏในช่วงต้นทศวรรษที่ 2450 (1907-1912)

วิกฤตการณ์ทางการค้าที่เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ.2453-2456 (1910-1913) แสดงให้เห็น ข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจแบบทุนนิยมเสรีของนายทุนที่มาจากเจ้าภาชีนายอากร จนทำ ให้ทุนกลุ่มนี้ล้มละลายและค่อยๆ ลดบทบาทจากการเป็นนายทุนใหญ่ไป ข้อจำกัดนี้ได้แก่ นาย ทุนพาณิชย์กลุ่มนี้ไม่สามารถใช้ทุนจากการเป็นเจ้าภาชีนายอากรอีกต่อไป เพราะรัฐได้ยกเลิก ระบบนี้ ขณะเดียวกันกลุ่มคนเหล่านี้ก็ต้องสูญเสียเงินจำนวนมากในการประมูลภาษีอากรใน ช่วงปลายก่อนที่รัฐจะยกเลิก ระบบเจ้าภาชีนายอากรไม่ได้เป็นระบบที่ทำกำไรให้เจ้าภาชีนาย อากรอีกต่อไป บรรดาเจ้าภาชีนายอากรรายใหญ่ๆ ต้องขาดทุนจำนวนมาก ฐานะทางการเงินของ คนเหล่านี้อยู่ในสภาพอ่อนแอ เจ้าภาชีนายอากรที่หันมาลงทุนเป็นนายทุนพาณิชย์จะประสบ ความสำเร็จในระยะเริ่มต้นที่ยังไม่มีการแข่งขันมาก และระบบการค้ายังไม่ซับซ้อนมาก แต่เมื่อ การค้าพัฒนาขึ้นพวกนี้ก็ต้องพบกับปัญหา เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการค้าแบบแข่งขันและ ความเคยชิน กับการทำธุรกิจแบบผูกขาดและการได้รับอภิสิทธิ์ภายใต้การอุปถัมภ์ของเจ้านาย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการค้าของเจ้าภาชีนายอากร การรับเอาวัฒนธรรมศักดินาทั้งในการทำธุรกิจ การ ใช้ชีวิตความเป็นอยู่เป็นข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เจ้าภาชีนายอากรไม่สามารถเป็นนาย ทุนพาณิชย์ที่ประสบความสำเร็จได้ ลูกหลานของเจ้าภาชีนายอากรต่างเข้าสังกัดอยู่ในชนชั้นศักดิ นา บุตรชายนิยมเข้ารับราชการ และบุตรสาวก็มักจะสมรสกับเจ้านายชนชั้นสูงในสังคมไทย การ ขาดทายาทที่สืบทอดธุรกิจทำให้นายทุนกลุ่มนี้ต้องยุติบทบาทในธุรกิจลงด้วย การเข้าสังกัดอยู่ใน ชนชั้นสูงในสังคมไทยทำให้นายทุนที่มาจากเจ้าภาชีนายอากรไม่สามารถใช้องค์กรการค้าแบบเก่า ในการหนุนช่วยธุรกิจของตน เจ้าภาชีนายอากรที่ถูกกลืนอยู่ในวัฒนธรรมและชนชั้นศักดินา พยายามทำตัวเป็นไทย ขณะที่การค้าที่เติบโตในประเทศไทย และดินแดนต่างๆ ในเอเชียได้อาศัย

เครือข่ายความเชื่อมโยงของชุมชนจีน ความเชื่อมโยงแบบเครือข่ายติสสายตระกูลนี้เป็นลักษณะที่แข็งแกร่งของการทำการค้าของชาวจีน ที่สามารถเอาชนะพ่อค้ายุโรปได้ ข้อจำกัดต่างๆ ของนายทุนพาณิชย์ ที่มาจากการเป็นเจ้าของภาชนะขายกรวดแต่เป็นอุปสรรคในการทำการค้าแบบใหม่ทั้งสิ้น

3. สงครามโลกครั้งที่ 1 ที่เกิดขึ้นในระหว่าง พ.ศ.2457-2461 (1914-1918) แม้ว่าสมรภูมิต่างทั้งหมดจะอยู่ในดินแดนยุโรป แต่สงครามครั้งนี้ก็สร้างเงื่อนไขใหม่ๆ ให้กับเศรษฐกิจการเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก็รวมทั้งไทยด้วย ได้แก่ เกิดการขยายตัวของสินค้าออกควบคู่กับสินค้าเข้าอย่างต่อเนื่อง สินค้าออกของไทยที่สำคัญคือข้าว ถูกส่งไปขายทั้งที่เมืองท่าสิงคโปร์และฮ่องกง ปริมาณข้าวที่ส่งออกเพิ่มขึ้นมาจากทั้งความต้องการของตลาดยุโรปและเอเชีย ในระยะนี้พ่อค้าแต่จิวได้สร้างเครือข่ายการค้าข้าวของตนเป็นแบบสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ คือ ข้าวเถา ฮ่องกง และสิงคโปร์ ส่วนในประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตข้าวแหล่งหนึ่งของพ่อค้าแต่จิวที่จะป้อนเครือข่ายการค้านี้ นอกจากการขยายตัวของสินค้าออกแล้ว สินค้าเข้าก็ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นตามกันไปด้วย ความสามารถขยายตัวในสินค้าเหล่านี้เนื่องจากทั้งความต้องการของตลาดโลกและความสามารถในการผลิตเพื่อตอบสนองตลาดโลกของภาคชนบทของไทยแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการพัฒนาาระบบโทรคมนาคมที่พร้อมจะอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะทางรถไฟ และระบบโทรเลขที่เข้าไปในต่างจังหวัด ทั้ง 2 ระบบนี้ทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าออกและเข้าเป็นไปอย่างสะดวก โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่การเคลื่อนย้ายสินค้าทางน้ำเป็นไปได้ ระบบโทรเลขช่วยให้การค้าสามารถรู้ราคาได้ทันที

สงครามโลกไม่ได้เป็นตัวกระตุ้นความต้องการข้าวในตลาดโลกเท่านั้น แต่ได้ทำให้ญี่ปุ่นก้าวเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจการค้าในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากเกิดสูญญากาศทางการเมืองชั่วคราว และประเทศญี่ปุ่นก็พัฒนาตนเองจนก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมในระหว่างสงคราม ประเทศมหาอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศสต่างหันไประดมกำลังปกป้องประเทศของตนเอง ลดการปกป้องดินแดนและตลาดในดินแดนอาณานิคมที่เคยมีการปกป้องอย่างแน่นหนา ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรวมทั้งไทยด้วยมีความสำคัญในด้านการเป็นตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมญี่ปุ่น สินค้าของญี่ปุ่นโดยเฉพาะผ้า ได้ค่อยๆ ก้าวเข้ามามีบทบาทในตลาดเมืองไทยโดยเฉพาะตลาดในชนบท จนกระทั่งก่อนเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ.2482 (1939) สินค้าญี่ปุ่นนับว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญในตลาดของไทย เนื่องจากญี่ปุ่นสามารถผลิตสินค้าได้ราคาถูก ถึงแม้มีคุณภาพไม่ดี แต่สินค้าญี่ปุ่นก็ผลิตโดยคำนึงถึง

การใช้สอยของชาวบ้านมากกว่าสินค้าของยุโรปที่มุ่งตลาดในเมืองหลวง และผู้ที่มีรสนิยมแบบตะวันตก บริษัทญี่ปุ่นสามารถประสบความสำเร็จในการดึงให้พ่อค้าจีนที่เคยเป็นตัวแทนนายหน้าขายสินค้าให้พ่อค้ายุโรปมาขายสินค้าให้ตนได้ เพราะพ่อค้าจีนพบว่าค้าขายกับญี่ปุ่นไม่ยุ่งยากเท่ากับค้าขายกับพ่อค้ายุโรปและยังทำกำไรให้พวกเขาได้มากกว่า

ตลาดชนบทที่เปิดกว้างขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้กระตุ้นให้เกิดการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าในเมืองหลวงด้วย สินค้าอุปโภคบริโภคหลายอย่างได้แก่ สบู่ ไม้ขีดไฟ บุหรี่ เบียร์ ปูนซีเมนต์ และผ้า ฯลฯ ถูกผลิตเพื่อป้อนตลาดทั่วไทย ยุคนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคแรก ของสังคมไทยที่ก้าวเข้าสู่การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยเป็นการผลิตแบบโรงงานเล็ก เช่น โรงงานไม้ขีดไฟมิเนส โรงงานปูนซีเมนต์ไทย และโรงเบียร์ของบริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ เป็นต้น นอกจากนี้ในเมืองหลวงเองก็มีการพัฒนาไปเป็นแบบตะวันตกมากขึ้น รถยนต์ถูกใช้ในการคมนาคมในเมืองหลวง มีการลงทุนในแหล่งบันเทิงโรงภาพยนตร์ และห้างร้านขายสินค้าแบบตะวันตก ตลาดขายส่งและขายปลีกขนาดใหญ่ได้เกิดขึ้นในย่านของชุมชนจีนคือสำเพ็ง ตลาดแห่งนี้กลายเป็นที่ป้อนสินค้าสู่ชนบทและเมืองหลวง

เงื่อนไขต่างๆ ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้สร้างนายทุนไทยให้มีลักษณะใหม่ขึ้น สามารถแบ่งตามพื้นที่เป็น 2 กลุ่มได้ชัดเจนคือ นายทุนในเมืองหลวง และนายทุนในชนบท นายทุนทั้ง 2 กลุ่มนี้แม้จะจำแนกตามพื้นที่ๆ คนเหล่านี้ทำมาหากินอยู่ แต่การทำธุรกิจต้องสัมพันธ์และต่างก็เป็นเงื่อนไขในการเติบโตซึ่งกันและกัน ในยุคนี้นายทุนต่างเป็นอิสระทำมาหากินตามระบบทุนนิยมเสรี เนื่องจากระบบเจ้าภีษายากรได้ถูกล้มเลิกไปแล้ว

นายทุนในเมืองหลวง กลุ่มที่สำคัญที่สุดคือ พ่อค้าในธุรกิจการค้าข้าว ก่อนหน้านี้นี้พ่อค้าที่ร่ำรวยในธุรกิจนี้ คือ เจ้าของโรงสี และคอมปราโดร์ ผู้ที่จัดหาข้าวให้กับบริษัทตะวันตก ในยุคนี้ได้เกิดพ่อค้ากลุ่มใหม่ขึ้นมาคือพ่อค้าข้าว หรือปี้ฮั้ง หรือหยงฮั้ง ทำหน้าที่เป็นตัวแทนขายข้าวให้โรงสีต่างจังหวัด พ่อค้าข้าวเหล่านี้ตั้งห้างร้านอยู่บนถนนทรงวาด เป็นผู้ส่งออกข้าวกลุ่มใหม่ที่ขึ้นมาแข่งขันในทางธุรกิจกับเจ้าของโรงสี ในยุคนี้นี้พ่อค้าที่มีลักษณะเก่าเริ่มพบข้อจำกัดของตนเองในการแข่งขัน พ่อค้าที่เป็นเจ้าของโรงสีตามกลุ่มน้ำเจ้าพระยา และในกลุ่มน้ำต่างๆ ในเมืองหลวงหรือรอบๆ เมืองหลวงเริ่มพบปัญหาการขาดแคลนข้าวเปลือกสำหรับสีเป็นข้าวสาร เนื่องจากจำนวนโรงสีที่เพิ่มมากขึ้นในเมืองหลวงทำให้เกิดการแย่งกันซื้อข้าวเปลือก อีกสาเหตุหนึ่งของการ

ขาดแคลนข้าวเปลือกเมื่อเกิดโรงสีในต่างจังหวัดที่มีอยู่ทั่วประเทศ ข้าวสารถูกสีในต่างจังหวัดและขนส่งมายังกรุงเทพฯ ส่งมาฝากขายกับพ่อค้าข้าวที่ถนนทรงวาด การที่ต้องแข่งขันกันเองของบรรดาเจ้าของโรงสีในกรุงเทพฯ และแข่งขันในทางธุรกิจกับพวกพ่อค้าปั้งที่ขายข้าวให้แก่เจ้าของโรงสีต่างจังหวัดทำให้บรรดาเจ้าของโรงสีในกรุงเทพฯ ต้องปิดฉากยุคแห่งความรุ่งเรืองของตัวเองมีโรงสีหลายแห่งต้องรื้อเครื่องจักรโรงสีและขายต่อให้แก่เจ้าของโรงสีต่างจังหวัดอีกทีหนึ่ง

กรณีหลวงจิตจางานค์วานิช (หลี่เต็กอว) เป็นตัวอย่างของพ่อค้าเจ้าของโรงสีที่เติบโตขึ้นมาเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และล้มลงในปี พ.ศ.2472 (1929) อันเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก และปัญหาที่เจ้าของโรงสีต้องเผชิญกับการแข่งขันในธุรกิจการค้าข้าวอย่างหนักในขณะนั้น หลี่เต็กอวขยายธุรกิจของตนเองใหญ่โตเกินไป ในช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดมีโรงสีถึง 17 โรง สามารถควบคุมตลาดข้าวสำหรับส่งออกถึงร้อยละ 70 พ่อค้าข้าวชาวต่างประเทศที่ส่งข้าวออกต้องซื้อข้าวกับเขาแทบทุกราย นอกจากนี้กลุ่มตระกูลแซ่หลี่ของเขายังดำเนินธุรกิจอยู่ทั้งในฮ่องกง ชัวเถา และสิงคโปร์ เครือข่ายทางการค้าของพ่อค้าข้าวแต่จิวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งกลุ่มหวังหลี่ ได้ทำให้พ่อค้าแต่จิวเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการค้าข้าวในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวต้นทาง การขยายธุรกิจที่ใหญ่โตเกินไป ไม่สามารถเข้าควบคุมแหล่งปลูกข้าวได้ ทำให้กลุ่มนี้ล้มลงอย่างคาดไม่ถึง ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ.2472-2473 (1929-1930) ซึ่งต่างกับกลุ่มหวังหลี่ยังสามารถประกอบธุรกิจของตนให้อยู่ได้ เพราะการทำธุรกิจแบบครอบครัวที่สะสมความมั่งคั่งมายาวนานกว่า และไม่ได้สร้างขนาดธุรกิจที่ใหญ่โตเกินไป

กลุ่มพ่อค้าคอมปราโดร์ หรือ ตัวแทนซื้อข้าวให้แก่บริษัทยุโรป เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องหมดบทบาทไปในยุคนี้ เนื่องจากระบบคอมปราโดร์ที่เคยรุ่งเรืองในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้กลายเป็นระบบที่ล้มหลังภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 บริษัทตะวันตกที่เคยว่าจ้างคอมปราโดร์ไว้ใช้ติดต่อซื้อสินค้าจากชาวพื้นเมือง เริ่มสามารถเข้าใจสภาพชาวพื้นเมืองและติดต่อชาวพื้นเมืองได้โดยตรง ขณะที่พ่อค้าพื้นเมืองเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนก็เรียนรู้ภาษาของชาวยุโรป สามารถติดต่อพ่อค้ายุโรปได้เองโดยตรง ความรู้ทางภาษายุโรปไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มคอมปราโดร์เท่านั้น นอกจากนี้คุณสมบัติเรื่องความซื่อสัตย์ของคอมปราโดร์เองก็ถูกตั้งคำถาม และเป็นปัญหาที่พ่อค้าตะวันตกเผชิญภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 บริษัทญี่ปุ่นที่เข้ามามีบทบาทในเศรษฐกิจไทยก็ไม่นิยมนำจ้างคอมปราโดร์ไว้ในบริษัทของตน เพราะสามารถใช้ภาษาจีนติดต่อกับพ่อค้าพื้นเมืองชาวจีนได้ ขณะที่คอมปราโดร์ถูกลดความสำคัญลงในการซื้อขายสินค้ากับชาวต่างชาติ

กลุ่มนายหน้า ซึ่งทำหน้าที่จัดซื้อสินค้าให้กับบริษัทต่างชาติเหมือนกัน แต่ไม่ได้เป็นพนักงานของบริษัทก็ได้ถูกใช้แทนที่คอมปราโดร์มากขึ้น ทั้งบริษัทยุโรปและบริษัทญี่ปุ่นนิยมใช้นายหน้า เพราะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ถ้าไรและผลตอบแทนที่นายหน้าได้รับก็ไม่ได้มาก ดังนั้นกลุ่มนี้จึงไม่ได้เป็นพ่อค้าใหญ่ แต่อาชีพนี้จะเป็นฐานทางการเงินสำหรับเริ่มต้นทำธุรกิจอื่นต่อไป คนเหล่านี้ได้แก่นายเทียน ทวีสิน เป็นต้น อาชีพคนกลางทั้งคอมปราโดร์และนายหน้า ไม่ใช่เป็นอาชีพที่สร้างความร่ำรวยให้คนที่อยู่ในอาชีพนี้ เหมือนกับในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19

นายทุนในชนบท ซึ่งทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางในชนบท นายทุนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่เข้าไปค้าขายในชนบท ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 คนเหล่านี้กระจายอยู่ในชนบทไทยทั่วไป เนื่องจากมีชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยมาก คนจีนบางกลุ่มจึงมุ่งทำมาหากินในชนบทแทนที่จะกระจุกตัวอยู่กันเฉพาะเมืองหลวง นอกจากนี้การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะเส้นทางรถไฟที่ถูกตัดเข้าสู่ภูมิภาคต่างๆ ทำให้ชาวจีนเหล่านี้กระจายตัวเข้าสู่ชนบทของไทย คนเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นเป็นสถาบันทุนที่สำคัญและเห็นได้อย่างชัดเจนในระยะนี้ พ่อค้าคนกลางเหล่านี้ทำหน้าที่เชื่อมระหว่างชนบทกับเมืองหลวง โดยการเก็บสินค้าเกษตรจากภาคชนบทเข้าสู่เมืองหลวง และนำสินค้าเข้าหรือสินค้าที่ผลิตในเมืองหลวงเข้าสู่ชนบท ความสัมพันธ์ของพ่อค้าคนกลางในชนบทนี้จะแนบแน่นกับพ่อค้าในเมืองหลวง โดยพ่อค้าในเมืองหลวงจะให้เงินกู้ ให้เครดิตสินค้าไปจำหน่ายก่อน ทุนกลุ่มนี้ในระยะเริ่มแรกจะไม่ใช่มูลนิธิใหญ่ต้องอาศัยการอุปถัมภ์จากทุนในเมืองหลวง แต่ในช่วงทศวรรษ 2470 (1927-1936) ทุนในชนบทเติบโตอย่างน่าสนใจ เช่น กลุ่มนายภิรมย์ วัจตาล ที่กลายเป็นกลุ่มทุนที่สำคัญควบคุมการค้าหลายประเภทในเขตภาคกลาง นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี กิจการที่ทำมีทั้งค้าข้าว โรงภาพยนตร์ เงินกู้ ทุนกลุ่มนี้แข็งแกร่งจนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับรัฐส่วนกลางได้โดยตรง อาศัยบารมีของชนชั้นสูง สร้างอิทธิพลเหนือกฎหมายให้แก่ตัวเองจนกลายเป็น “เจ้าพ่อ” ในท้องถิ่นภาคกลาง ในภาคอีสานกลุ่มทุนที่เติบโตในสมัยนี้คือ นายอังก่ำเท่ง และหลานชายนายอังก่ำเทียนกิว หรือนายเทียน อังสนันท์ หัวหน้าสมาคมแต่ใจสายอีสาน ทำกิจการหลายอย่างที่จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาได้ขยายกิจการไปยังจังหวัดขอนแก่น บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ หลังจากประสบความสำเร็จในธุรกิจสายอีสานแล้ว ในช่วงปี พ.ศ.2475 (1932) ได้ก้าวเข้ามาเปิดร้านโหยกิว ณ ที่วัดสามจีน กรุงเทพฯ กลุ่มนี้กลายเป็นพ่อค้าชั้นนำในเมืองหลวง กลุ่มอั้งเอี้ยเซ่ง หรือธนาพรชัย ที่ประสบความสำเร็จจากการขายผ้าและขายข้าวที่จังหวัดสระบุรี ได้ก้าวเข้ามาเป็นเจ้าของร้านขายข้าวบนถนนทรงวาดและเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นเดียวกับนายเลียววงไผ่ ตระกูลเสรษฐภูภักดี ที่เป็นพ่อค้าท้องถิ่นที่นครศรีธรรมราช ต่อมาขยายธุรกิจเข้าไป

ในหลายจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ หาดใหญ่ ชุมพร บ้านดอน ในช่วงทศวรรษ 2470 (1927-2936) กลุ่มนี้ได้ก้าวเข้ามาเป็นพ่อค้าใหญ่ที่เมืองหลวง ทำธุรกิจร้านค้าข้าวสาร ธนาคารพาณิชย์ ประกันภัย โรงสีไฟ และเดินเรือ เขาเป็นบุคคลสำคัญที่จัดตั้งสมาคมแต้จิ๋วและเป็นผู้นำเคลื่อนไหวชาตินิยมจีนในไทย

การเติบโตของนายทุนท้องถิ่นหรือพ่อค้าคนกลางอย่างอิสระในชนบทของไทย ได้สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยมาก คนกลุ่มนี้สร้างความสัมพันธ์ที่เอาเปรียบชาวบ้านโดยผ่านการซื้อ และขายสินค้า รวมทั้งการให้กู้ยืมเงิน พ่อค้าคนกลางได้กลายเป็นปัญหาสำคัญในภาคเกษตรของไทย ทั้งรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะราษฎรต่างมีความเห็นเหมือนกันต่อคนกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาให้กับชนบท และเศรษฐกิจไทยมากที่สุด ในกลุ่มของพ่อค้าจีนทั้งหมด กลุ่มนี้ควรแก้ไขมากกว่าพ่อค้าในเมืองหลวงที่ยังร่วมมือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนั้นกับรัฐได้ บริษัทข้าวฝรั่ง และพ่อค้าข้าวในเมืองหลวงต่างประสบปัญหาว่าไม่สามารถควบคุมคนกลุ่มนี้ได้ ในที่สุดต่างพยายามเสนอให้รัฐควบคุมคนกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตามการเกิดของคนกลุ่มนี้เกิดจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจทุนนิยมที่ขยายตัวมากขึ้นในชนบท คนกลุ่มนี้ทำให้ชนบทไทยถูกเชื่อมเข้ากับทุนนิยมโลก

ทั้งนายทุนในเมืองหลวง และนายทุนในชนบทมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน ทั้ง 2 กลุ่มทุนได้ทำให้ระบบทุนนิยมขยายตัวเข้าสู่ชุมชนหมู่บ้าน ในงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นการเติบโตของนายทุนในเมืองหลวงพบว่า ในช่วงระยะนี้นายทุนสามารถสร้างธุรกิจอื่นขึ้นมารองรับธุรกิจการค้าข้าวของตน คือ ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ประกันภัย และการเดินเรือ ถึงแม้ธุรกิจเหล่านี้ยังไม่ค่อยเข้มแข็ง แต่ก็สามารถอำนวยความสะดวกในการค้าให้กับนายทุนเชื้อสายจีนในขณะนั้นได้อย่างดี ในธุรกิจธนาคารมีธนาคารหลายประเภท คือ ธนาคารแลกเงิน ธนาคารเต็มรูปแบบที่เรียกว่าธนาคารจีน นอกจากนี้พ่อค้าจีนยังสามารถให้บริการของธนาคารยุโรป โดยผ่านคอมปราโดร์ ชาวจีนที่ทำงานอยู่ในธนาคารยุโรปได้ด้วย บริษัทประกันภัยของชาวจีนก็เกิดและเติบโตอย่างมากในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 การเติบโตของธุรกิจนี้เป็นผลเนื่องมาจากการขนส่งการค้าระหว่างประเทศที่มีมากในสมัยนี้ ในธุรกิจเดินเรือถึงแม้ว่าจะเป็นธุรกิจที่อ่อนแอมากที่สุดในบรรดาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการค้าระหว่างประเทศของพ่อค้าจีน เรือที่ใช้ดำเนินกิจการเกือบทั้งหมดเป็นเรือเช่า แต่การเกิดบริษัท ไหวงฮก ก็เป็นเครื่องหมายความพยายามของพ่อค้าจีนที่จะสร้างความเข้มแข็งในทางธุรกิจให้กับตนเอง

4. สมาคมการค้า และสภาหอการค้า เป็นองค์กรสำคัญที่ช่วยทำให้พ่อค้าประสบความสำเร็จในการค้ายุคนี้ องค์กรทั้ง 2 มีภาระหน้าที่ที่แยกกัน สมาคมการค้าเป็นการจัดตั้งองค์กรแบบเก่าของชาวจีน การจัดตั้งองค์กรในลักษณะนี้มีมานานแล้ว และใช้ในการค้าของชาวจีนที่ทำการค้าในไทยมายาวนานเช่นกัน แต่การจัดตั้งในระยะแรกอยู่ในประเทศจีน เป็นองค์กรที่จัดการการค้าโพ้นทะเล องค์กรเก่าแก่ที่พบในไทยจัดตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ.2400 (1857) องค์กรการค้าในรูปแบบสมาคมนี้ จะควบคุมและส่งเสริมการค้าในธุรกิจต่างๆ เช่น สมาคมข้าวเถาเถา กุ้งก้ามกราม หรือ เสี่ยงลัทธิ ที่ควบคุมการค้าที่ทำเรือข้าวเถา ย่องกง และสิงคโปร์ สมาคมโรงสีไฟ สมาคมธนาคารจีน สมาคมประกันภัยจีน เป็นต้น สมาคมเหล่านี้ได้จัดตั้งอย่างธรรมชาติเป็นความจำเป็นที่ต่อหาองค์กรในการสร้างกติกการค้า สนับสนุนและปกป้องการค้าของพวกเขาพ่อค้าด้วยกันเอง สมาคมนี้พ่อค้าได้จัดตั้งกันเองภายในชุมชนไม่ได้สนใจรัฐ ในระยะแรกรัฐเองก็ไม่ได้สนใจสมาคมการค้าเหล่านี้ จนกระทั่งเกิดการเคลื่อนไหวชาตินิยมจีนเข้ามาในไทย ซึ่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองมุ่งให้ความสำคัญกับพ่อค้าและเคลื่อนไหวผ่านองค์กรการค้าต่างๆ ของชาวจีน รัฐจึงเห็นความจำเป็นต้องควบคุมองค์กรการค้าและสมาคมในรูปแบบต่างๆ ของชาวจีน จึงได้ออกกฎหมายควบคุมบังคับให้องค์กรเหล่านั้นมาจดทะเบียนในปี พ.ศ.2457(1914) ในช่วงระหว่าง พ.ศ.2457-2482 (1914-1939) ซึ่งเป็นช่วงที่การค้าของไทยเติบโตอย่างมาก มีสมาคมการค้าที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการประมาณว่า 70 สมาคมด้วยกัน

สภาหอการค้า เป็นองค์กรรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นโดยลอกเลียนแบบองค์กรการค้าของตะวันตก องค์กรประเภทนี้มีการจัดตั้งทั้งในประเทศจีน และในสิงคโปร์มาก่อนที่จัดตั้งในไทย องค์กรประเภทนี้แรงผลักดันในการจัดตั้งมาจากอำนาจนอกชุมชนการค้าของชาวจีน ในประเทศจีนรัฐบาลชิงสนับสนุนให้จัดตั้งองค์กรประเภทนี้ขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองและเอาผลประโยชน์จากพ่อค้า ในประเทศไทยการจัดตั้งสภาหอการค้าจีน (Chinese Chamber of Commerce) หรือสโมสรพาณิชย์จีน ภาษาจีนเรียกว่า เซี่ยงหวย ก็มาจากการผลักดันจากรัฐบาลชิง องค์กรนี้เป็นองค์กรที่ใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองชุมชนจีนมากกว่าจะใช้ในการจัดการหรือสร้างกติกาท่าการค้า สมาชิกที่ในสภาแห่งนี้เกือบทั้งหมดเป็นพ่อค้าใหญ่ ในระยะที่ชุมชนจีนมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอันเกี่ยวกับประเทศจีน องค์กรนี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการนำชุมชนจีนเข้าสนับสนุนกลุ่มการเมืองต่างๆ และเนื่องจากการที่เป็นองค์กรที่รวมตัวของพ่อค้าใหญ่ องค์กรนี้จึงถูกใช้ในการเจรจาต่อรองหรือแก้ปัญหาต่างๆ ของพ่อค้า หากจะต้องติดต่อกับรัฐมากกว่า สมาคมการค้า

ผู้นำขององค์กรการค้า ซึ่งจะมีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนจีนด้วย ในระยะนี้เป็นสมัยแห่งการเชื่อมต่อบริเวณระหว่างชุมชนจีนในที่ต่างๆ ที่อยู่ในแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน ผู้นำที่โดดเด่นจะเป็นผู้นำที่แสดงความสัมพันธ์ของชุมชนจีนตามที่ต่างๆ นี้ โดยเฉพาะที่ซัวเถา ถิ่นของจีนแต่จิ๋ว ซึ่งเป็นกลุ่มภาษากลุ่มใหญ่ที่สุดในไทย นายกอสวยเจียะ (หลวงภักดีภักทรากร) ผู้นำห้างจ่วนฮวดเส็ง และนายแต้ตี้ยั้ง (พระอนุวัตร์ราชนิยม ฮง เตชะวนิช หรือยี่กอสอง) เป็นผู้นำที่แสดงความสัมพันธ์ในเครือข่ายของชุมชนจีนในที่ต่างๆ เหล่านี้อย่างชัดเจน นายกอสวยเจียะ เป็นผู้นำสมาคมพาณิชย์จีนถึง 5 สมัย และนับเป็นผู้นำที่อยู่ในตำแหน่งนี้ยาวนานที่สุด การสามารถอยู่ในองค์กรสูงสุดของชุมชนจีนเป็นเวลานานก็เนื่องจากตระกูลของเขาเป็นผู้นำในสภาหอการค้าที่เมืองซัวเถาด้วย และเป็นพ่อค้าใหญ่บนถนนข้าวสารที่ฮ่องกง รวมทั้งเป็นหนึ่งในผู้นำชุมชนในเมืองฮ่องกงด้วย ถึงแม้ว่าในกลุ่มนี้จะมีแนวคิดทางการเมือง ที่ไม่ชัดเจนมักจะโอนเอียงไปตามผู้นำที่ขึ้นปกครองประเทศจีน แต่การมาจากตระกูลที่เป็นผู้นำในเมืองซัวเถาทำให้ได้รับการยกย่องในหมู่ชุมชนจีนในไทยด้วย ส่วนนายแต้ตี้ยั้ง ถึงแม้ว่าไม่ได้มาจากตระกูลที่เป็นขุนนาง และสร้างตัวจากการเป็นกรรมกร แต่สิ่งที่เขาสร้างการยอมรับให้แก่ชุมชนจีน คือ การเสียสละทุ่มกำลังทรัพย์ เพื่อบ้านเกิดในประเทศจีน และสนับสนุนงานสาธารณกุศล แก่ชุมชนจีนในไทย เรื่องราวการสละทรัพย์เพื่อชาวจีนของแต้ตี้ยั้ง เป็นที่ตระหนักของรัฐบาลจีนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชิง หรือรัฐบาลก๊กมินตั๋ง

องค์กรการค้าในรูปของสมาคม และสภาหอการค้าจีน ต่างเป็นองค์กรหรือกลไกที่สำคัญในการช่วยให้พ่อค้าจีนดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จในตอนี้ ถึงแม้ว่าในธุรกิจบางอย่างพ่อค้ายังไม่สามารถรวมตัวกันได้ดี เช่นในธุรกิจข้าว แต่องค์กรเหล่านี้ยังถูกใช้เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ชาวจีนในทางการค้า

5. ความคิดและจิตวิญญาณ (spirit) ของชนชั้นนายทุน ความคิดเรื่องความผูกพันกับบ้านเกิด และความคิดชาตินิยมจีนของนายทุนไทยเชื้อสายจีน ทำให้นายทุนไทยเชื้อสายจีนซึ่งเป็นกลุ่มทุนที่ใหญ่ที่สุดในขณะนั้น ให้ความสนใจการเมืองในประเทศจีนอย่างมาก ความรู้สึกรักบ้านเกิด รักชาติจีนทำให้นายทุนกลุ่มนี้ระดมเงินกลับไปช่วยเหลือกลุ่มการเมือง และฟื้นฟูประเทศจีน ความรู้สึกนี้ถูกกระตุ้นเมื่อแผ่นดินจีนถูกรุกรานจากประเทศมหาอำนาจ ราชสำนักชิงเห็นความจำเป็นที่จะต้องระดมเงินจากชาวจีนโพ้นทะเลเพื่อนำไปใช้ฟื้นฟูประเทศ นโยบายรับชาวจีนโพ้นทะเลกลับไปเป็นพลเมืองจีนและขายตำแหน่งขุนนางแก่ชาวจีนโพ้นทะเล ได้ปลุกกระแสความรู้สึกรักชาติ สวามิภักดิ์ต่อราชวงศ์ชิงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวของก๊กมินตั๋งที่นำ

โดย ดร.ซุนยัดเซน ก็เห็นความสำคัญของชุมชนจีนโพ้นทะเล ในเรื่องของเงินทุน ดร.ซุนยัดเซนถึงกับยกย่องให้ชาวจีนโพ้นทะเลเป็นมารดาของการปฏิวัติ

การให้ความสำคัญกับชาวจีนโพ้นทะเล และเดินทางเข้ามาเยี่ยมปลุกกระดมชุมชนจีนในประเทศไทยถึง 2 ครั้งของ ดร.ซุนยัดเซน ทำให้ขบวนการก๊กมินตั๋ง ในไทยมีการจัดตั้งขึ้น นายเซียวสุดเส็ง เป็นทั้งนักคิดและนายทุนจีนที่อยู่ในประเทศไทย เป็นหัวหน้าคนสำคัญที่สืบทอดภารกิจของ ดร.ซุนยัดเซนสาขาประเทศไทย องค์กรก๊กมินตั๋งในระยะแรกได้ก่อตั้งในรูปองค์กรใต้ดินชื่อถงเหมิงฮุย และต่อมาได้เป็นองค์กรจัดตั้งที่เปิดเผยในรูปของสโมสรจีน สโมสรจีนได้ถูกปิดอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2474(1931) หลังจากนั้นการเคลื่อนไหวของก๊กมินตั๋งเป็นในรูปขององค์กรใต้ดิน และเข้าไปแทรกในสมาคมแต้จิ๋ว ตลอดระยะเวลาที่กลุ่มพวกนี้เคลื่อนไหวในไทย ในช่วงระหว่าง พ.ศ.2450-2482 (1907-1939) แม้ว่าจะมีการแตกแยกออกเป็นหลายฝ่าย แต่ได้ช่วยปลุกกระแสความรักชาติจีนในหมู่ชาวจีนในประเทศไทยได้มาก

ความรู้สึกชาตินิยมจีน ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ชาวจีนในไทยมีความรู้สึกต่อต้านชาติมหาอำนาจ ทั้งหลายที่เข้าไปรุกรานประเทศจีนทั้งชาวยุโรปและญี่ปุ่น ความรู้สึกนี้ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลพยายามประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นการช่วยเหลือตัวเอง มีการลงทุนในอุตสาหกรรมแข่งขันกับชาติมหาอำนาจ ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ยกตัวอย่างบริษัทมินเซไม่ขีดไฟ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคนจำนวนมาก ทั้งในด้านตัวสินค้าและแรงงาน บริษัทมินเซต้องเผชิญกับความยากลำบากในการประกอบธุรกิจให้คงอยู่ได้ในท่ามกลางการแข่งขัน และขาดความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทย ซึ่งประเมินว่าบริษัทแห่งนี้ไม่ใช่ของคนไทยแต่เป็นของชาวจีน แต่ในที่สุดบริษัทก็สามารถรอดพ้นจากสภาวะล้มละลายด้วยกับร่วมแรงกันต่อสู้ทั้งบรรดาผู้ถือหุ้น เจ้าของบริษัทและกรรมกร การไม่ล้มลงของบริษัทแห่งนี้แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณที่ไม่ยอมแพ้ต่อชาติมหาอำนาจ อันเนื่องมาจากกระแสชาตินิยมจีนที่เกิดขึ้นขณะนั้น ในกรณีเรื่องการเจรจาตกลงซื้อขายข้าวก็เช่นกัน ในสมัยก่อนพ่อค้าจีนมักจะต้องยอมปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ที่บริษัทตะวันตกเป็นผู้ตั้งขึ้น หน้าที่ของพ่อค้าจีนเปรียบเสมือนตัวกลางในการจัดหาข้าวให้พ่อค้าตะวันตก แต่ในยุคนี้ความรู้สึกชาตินิยมทำให้พ่อค้าจีนรวมตัวกันต่อสู้กติกาสีที่เสียเปรียบได้อย่างเข้มแข็ง และในที่สุดพ่อค้ายุโรปก็จำเป็นต้องยอมรับข้อเสนอของพ่อค้าจีน เพราะหากพ่อค้าจีนไม่ขายข้าวให้ พ่อค้ายุโรปก็ไม่สามารถหาข้าวส่งออกต่างประเทศได้ ความตระหนักในบทบาทภารกิจของตนเองว่ามีความสำคัญในขบวนการซื้อขายข้าวนี้เอง ทำให้พ่อค้าจีนสามารถก้าวขึ้นมาควบคุมธุรกิจการค้าข้าวไว้ได้ทั้งหมด พ่อค้ายุโรปเองก็ได้บทเรียนและก็ตระหนักในบทบาทของตัวเองเช่นกัน

ว่า ไม่มีอำนาจในการกำหนดกติกาหรือมีบทบาทสำคัญในการซื้อขายข้าวอีกต่อไป กลุ่มพ่อค้ายุโรปจึงถูกกำจัดออกไปในธุรกิจข้าวในที่สุด ความไม่ยอมขาดมหาอำนาจ ความคิดชาตินิยมจีนที่เกิดขึ้นกับชาวจีนโพ้นทะเล ทั้งหมดรวมทั้งที่อยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านสินค้า (boycott) ชาตที่เข้าไปรุกรานประเทศจีน แม้ว่าการบอยคอตจะไม่ได้ทำให้ประเทศมหาอำนาจทั้งหลายยุติการดำเนินธุรกิจต่อไป แต่ก็สร้างผลสะท้อนในช่วงระยะที่เคลื่อนไหวได้ไม่น้อย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมาชาวจีนในไทยได้เคลื่อนไหวต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นอยู่หลายครั้ง การเคลื่อนไหวเหล่านั้นเป็นการเคลื่อนไหวตามกระแสที่เกิดขึ้นในประเทศจีน

ความสนใจในบ้านเกิด ห่วงใยญาติพี่น้อง และรักชาติ ทำให้ชาวจีนทุ่มเทพริศม์ที่หา มาได้เพื่อบ้านเกิด ตัวเลขการส่งเงินกลับไปประเทศจีนถึงแม้จะไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าจำนวนมากเท่าใด เพราะชาวจีนมีวิธีการหลบหลีกหลายรูปแบบ แต่จากตัวเลขที่ทางการนำมาเปิดเผยให้เห็นบ้างก็สร้างความหวาดวิตกให้ผู้นำของไทยมาก โดยเฉพาะของรัฐบาลคณะราษฎรเห็นว่าปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญ ที่ปรึกษากระทรวงการคลังในขณะนั้น คือ Mr. Doll เห็นว่าหากรัฐบาลไม่แก้ไขในเรื่องนี้แล้ว ประเทศไทยก็จะไม่สามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจได้เลย เพราะสังคมไทยไม่มีทุนเหลืออยู่อีกต่อไปแล้ว ชาวจีนที่เข้ามาคุมเศรษฐกิจไทยในขณะนั้นต่างส่งเงินกลับประเทศของตนหมด การตระหนักถึงปัญหานี้ได้นำไปสู่มาตรการทางการเมือง และทางการเงิน รัฐบาลได้สั่งปราบปรามการกักตุนเงินที่มีบทบาทสำคัญในการปลุกกระแสทางการเมือง และระดมเงินกลับประเทศจีน สั่งปิดธนาคารและธุรกิจทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินกลับประเทศจีน เพื่อสนับสนุนการเมือง มาตรการปราบปรามอย่างรุนแรงมีขึ้นในปี พ.ศ.2482(1939) เมื่อรัฐบาลไม่อาจทนพฤติกรรมที่ก่อความวุ่นวาย และรัฐบาลมีแนวโน้มที่เอนเอียงเข้าข้างญี่ปุ่นซึ่งเป็นคู่กรณีของชาวจีนในขณะนั้น

การเคลื่อนไหวชาตินิยมจีน ได้สร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลไทยนับแต่ปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีท่าทีต่อต้านจีนอย่างรุนแรง โดยใช้พระนามแฝงว่า "อัสวพานุ" พระองค์ทรงเปรียบเทียบกับจีนเป็นเหมือนยิวแห่งบูรพาทิศ ไม่สามารถคบค้าและไว้วางใจได้อีกต่อไป ในสมัยการปกครองพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าพระองค์จะไม่ใช้ท่าทีเช่นรัชกาลที่ 6 คือออกมาต่อต้านจีน แต่สิ่งที่ดำเนินการในสมัยพระองค์ก็แสดงให้เห็นว่า พระองค์ตระหนักถึงภัยของประเทศที่มาจากชาวจีน ในสมัยการปกครองของคณะราษฎร ผู้นำประเทศได้แสดงท่าทีที่เห็นว่าพ่อค้าจีนเป็นภัย

สำคัญของประเทศ รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ใช้มาตรการปราบปรามอย่างเด็ดขาดกับ ขบวนการชาตินิยมจีนที่เคลื่อนไหวอยู่ขณะนั้น

ในขณะที่ชาวจีนได้ปลุกกระแสชาตินิยมจีนขึ้นในสังคมไทย ผู้นำไทยก็ได้ปลุกกระแส ชาตินิยมไทย ขึ้นมาเป็นกระแสด้านด้วยเช่นกัน กระแสชาตินิยมไทยที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยการปก ครองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้มีส่วน ในการทำให้ชาวจีนจำนวนหนึ่งที่มีพ่อ หรือแม่เป็นชาวไทย ได้แยกตัวเองออกจากชุมชนจีน และ หันมาแสดงความเป็นพ่อค้าไทย นอกจากนี้ชาวจีนโพ้นทะเลแม้ว่าจะมีความสำนึกผูกพันกับแผ่นดิน เกิดหรือแผ่นดินของบรรพบุรุษ แต่ความวุ่นวายทางการเมืองและสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศ จีนตลอดเวลา ทำให้พวกนี้ไม่แน่ใจในการกลับไปสู่อินเดียจีนอีกครั้ง บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเล ส่วนใหญ่ในช่วงนี้ จึงออกมาในลักษณะการส่งเงินกลับไปช่วยเหลือ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พรรค คอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะในการต่อสู้กับฝ่ายก๊กมินตั๋ง ความวุ่นวายต่างๆ ล้นสุด เราจะพบว่า มีพ่อ ค้าจีนจำนวนมาก ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย คนเหล่านี้ได้กลายเป็นนายทุนไทยในที่สุด

จากการศึกษาเรื่องลักษณะของนายทุนไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2457-2482 ผู้วิจัยมี ข้อเสนอสำหรับการค้นคว้าเรื่องของชนชั้นนายทุน ดังนี้

1. การศึกษาเรื่องราวของชนชั้นนายทุนโดยใช้แนวทางศึกษาที่มองความสัมพันธ์ ของชนชั้นนายทุนกับสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนที่เมืองหลวงกับนายทุนในชนบทยังมี การศึกษาน้อยมาก ดังนั้นควรจะได้มีการศึกษาในลักษณะนี้มากกว่านี้ และควรใช้แนวทางการ ศึกษาที่มาอธิบายพัฒนาการของทุนนิยมในสังคมไทยนับตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จน ถึงปัจจุบัน

2. ในประเด็นเรื่ององค์กรของชนชั้นนายทุนก็เช่นกัน สماعคมในรูปแบบต่างๆที่นาย ทุนรวมตัวกันยังไม่มี การค้นคว้าในลักษณะที่เข้าถึงเอกสารชั้นต้นอย่างจริงจัง ข้อมูลจำนวนมากยัง รอคอยนักวิชาการเข้าไปใช้และเห็นคุณค่าของเอกสารอย่างจริงจัง ก่อนที่เอกสารเหล่านี้จะชำรุด เนื่องจากเก็บรักษาที่ไม่ดีพอ และผู้ที่รับผิดชอบในการดูแลไม่เข้าใจในคุณค่าของเอกสารเหล่านี้ การเข้าใจองค์กรของชนชั้นนายทุนเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะเข้าใจศักยภาพและ พัฒนาการของชนชั้นนายทุนไทย โดยเฉพาะในช่วงประวัติศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น มา

3. ความคิดและจิตวิญญาณของชนชั้นนายทุนเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีผลสำคัญต่อการสร้างและสะสมทุนของชนชั้นนายทุน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชนชั้นนายทุนก็ยังมีนักวิชาการให้ความสนใจอยู่น้อยเช่นกัน งานวิชาการที่ผ่านมาเรามักจะสรุปง่ายๆว่า ชนชั้นนายทุนไทยขาดความเข้มแข็งและมีความคิดที่ฟุ้งอยู่กับทุนต่างชาติ ขาดสำนึกที่เป็นอิสระ ดังนั้นจึงส่งผลให้นายทุนไทยเป็นแค่นายทุนพาณิชย์ไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นนายทุนอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสมยอมกับชนชั้นศักดินาและชนชั้นนำที่มีอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งกว่า ข้อเสนอทางวิชาการนี้จำเป็นต้องมีการตรวจสอบในช่วงประวัติศาสตร์แต่ละช่วงอย่างจริงจังว่า นายทุนสามารถมีพัฒนาการทางความคิดและจิตวิญญาณที่เป็นอิสระเป็นตัวของตัวเองเมื่อไร และอย่างไร